

Norske vitenskapelige artikler 2005 - 2006 og institusjonsarkiv

Undersøkelsen viser at 47% av de vitenskapelige artiklene utgått fra norske universitet og høyskoler (2005 og 2006) kunne vært offentlig tilgjengelig på internett. Totalt sett gjelder det 9110 artikler fra disse to årene som ut fra forlagenes policy kunne vært i norske institusjonsarkiv, men bare mellom 143 og 408¹ er deponert.

Innledning

Flere norske universitet og høyskoler har de senere årene opprettet elektroniske institusjonsarkiv som er tilgjengelige via internett. Hensikten med dette er å ha tilgang til de vitenskapelige publikasjonene som er skrevet av institusjonens egne ansatte. Opphavsrettslige problemstillinger er sentrale i forhold til arkivering i institusjonsarkiv og forlagene har forskjellig praksis på hva de tillater. De forskjellige forlagenes politikk i forhold til institusjonenes selvarkivering er tilgjengelig på internett (Sherpa/Romeo). De 364 forlagene, som i månedskiftet jan/feb 2008 hadde tilgjengelig sine retningslinjer for selvarkivering, er grovinn delt i fire kategorier (grønn, blå, gul og hvit):

Grønn – forlagene tillater arkivering av pre-print og post-print

Blå – forlagene tillater arkivering av postprint (post-fagfelleevaluering)

Gul – forlagene tillater arkivering av pre-print (før-fagfelleevaluering)

Hvit – ingen arkivering tillates.

I forhold til institusjonsarkiv med offentlig tilgjengelighet vil fargekodene grønn og blå være interessante. En kan reise spørsmål om artikler som ikke har gjennomgått fagfelleevaluering bør være tilgjengelig via internett.

Svakheter ved fargekodene

Verdien av disse kategoriene kan være diskutabel avhengig av hvilke betingelser forlaget setter. Tidsskriftet «The journal of the acoustical society of America» er kategorisert som blått, men har samtidig en klausul at det er kun på forfatterens nettsted at artikkelen kan publiseres. Det vil i praksis si at institusjonsarkivet ikke vil være lovlig. Tidsskriftets hjemmeside har derimot lagt ut alle artikler i fulltekst siden 1929 som er til salgs for \$23 pr. artikkel.

Tidsskriftet for den norske lægeforening er derimot kategorisert som hvit dvs. at forfatterne ikke kan arkivere artikler i eget institusjonsarkiv. Man kan derimot registrere artikkelens bibliografiske opplysninger og henviser til artikkelen på Legeforeningens eget nettsted hvor alle artikler ligger tilgjengelig i fulltekst. Utgiver ønsker at alle skal kunne ha gratis tilgang til artiklene, men vil at internettdrukning av artikkelen skal gå gjennom utgivers nettsted.

Det er imidlertid svært mange varianter innen samme kategori. Et eksempel er at forlaget krever embargo på artikkelen opp til 24 måneder etter publisering i det trykte tidsskriftet. Ett annet eksempel er at forlaget tillater at artiklene arkiveres i et passordbeskyttet institusjonsarkiv, som dermed ikke er tilgjengelig for allmennheten. Nyansene er mange, men inndeling gjennom fargekodene gir et grovt bilde på hva forlagene tillater.

Norges forskningsdokumentasjon

Norge har siden 2004 gjennom sitt «tellekantsystem» opprettet et forskningsdokumentasjonssystem hvor dekningsgraden er så godt som fullstendig for universiteter, vitenskapelige-, statlige- og private høyskoler. Publikasjonene registreres i to systemer – Forskdok og Frida, og deretter

---

¹ Iflg. Jan Erik Frantsov tlf. 10. april 2008

eksporteres aggregerte data til «Database for statistikk for høgre utdanning» (DBH) som drives av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. I all hovedsak benytter universitetene Frida, mens høgskolene registrerer i Forskdok. Disse aggregerte dataene er utgangspunktet for herværende undersøkelse. Uttrekket av bibliografiske opplysninger gjelder vitenskapelige tidsskriftsartikler publisert i 2005 og 2006. En feilkilde i empirien finnes ved samforfatterskap mellom publikasjoner som er registrert i begge systemene Forskdok og Frida. I denne undersøkelsen vil det føre til dobbelt registrering for disse artiklene. En skjønsmessig vurdering tilsier at denne feilkilden er liten.

Sherpa/Romeo – Publisher copyright policies & self-archiving

De 19070 (2005-2006) artiklene fra DBH-basen er koblet med forlagenes fargekoder gjennom nettstedet www.sherpa.ac.uk/romeo.php. Den norske oversikten openaccess.no er også benyttet. I tillegg til fargekodene (grønn, blå, gul og hvit) er det lagt til to kategorier:

1. «Registrert» som viser at Sherpa/Romeo-basen gir treff på tidsskriftet, men at forlagets retningslinjer for selvarkivering ikke er kjent.
2. «Tomt» som viser at Sherpa/Romeo-basen ikke inneholder noen data om tidsskriftet eller forlaget.

Hensikten med disse to tilleggskategoriene er å vise hvor stor andel av den norske publiseringen som enda ikke omfattes av «Open Access»-systemet.

Norske vitenskapelige artikler 2005 og 2006.

Undersøkelsen viser at 27% av alle artiklene (19070) er publisert i tidsskrifter som ikke har utviklet noen policy på selvarkivering eller hvor denne ikke er kjent. Det er blant annet påfallende hvor mange nordiske tidsskrifter som ikke er registrert i Sherpa/Romeo-basen, med særlig vekt på de norske.

Totalt sett er det 47% av de norske vitenskapelige tidsskriftsartikler som kunne vært arkivert i institusjonsarkiv. Dette utgjør totalt 9110 artikler. Av de resterende kategorier er det 4887 artikler som innehar fargekodene gul eller hvit og dermed er mindre interessante i denne sammenheng.

Tabell 1 (se nedenfor) viser at 19070 artikler er spredd på 4302 forskjellige tidsskrifter. Tabellen viser også antall forfatterandeler og publiseringspoeng innen de samme kategorier. I denne undersøkelsen er det antall artikler som er undersøkelsesenheten.

Forskjeller mellom fagområder

Ved å splitte opp materialet i fagområder er det betydelige forskjeller på tidsskriftenes selvarkiveringspolicy. I Tabell 2 ser man at tidsskrifter innen fag som fysikk og informatikk i stor grad tillater selvarkivering av fagfelleverderte artikler. For de norske artiklene vil det bety at henholdsvis 83% og 77% av disse fagenes artikler kunne vært arkivert i norske institusjonsarkiv. Innen de store fagene teknologi og medisin er den henholdsvis 66% og 40% som er i fargekode grønn eller blå. En stor andel av språkfagenes tidsskrifter er ikke fanget opp i «Open Access»-systemet.

Forslag til tiltak

Det er mange forskjellige tiltak som bør vurderes for å bedre dagens situasjon. Ett av tiltakene er institusjonenes bevisstgjøring og rutinebygging rundt institusjonsarkiv. I dette arbeidet vil f.eks. DBH-basen være sentral ved å vise brukerne hvilke fargekoder hvert tidsskrift innehar. Synligheten vil etter hvert kunne bedres gjennom NORA – en søkemotor som har til hensikt å høste alle norske institusjonsarkiv og gjøre de søkbare gjennom ett grensesnitt.

Ett annet tiltak er å få registrert og klarlagt flere tidsskriftsforlag policy, samt registrere disse i Sherpa/Romeo og openaccess.no.

Forhandlinger med store forlag vil kunne føre fram, særlig hvis representanter for nasjonal forskningsfinansiering er representert. En ser at flere utenlandske finansieringskilder har egne avtaler med forlag ved publisering av forskningsresultater.

Institusjonsarkiver vil også kunne spille en vesentlig rolle for at Norge skal innfri retningslinjene fra OECD om å gjøre forskningsdata tilgjengelig. Kunnskapsdepartementet henstiller til UH-sektoren å følge opp dette arbeidet i brev av 28/1-2008.

Konklusjon

Undersøkelsen viser at en betydelig andel av artiklene kan lagres i institusjonsarkiv. Denne andelen vil trolig øke automatisk i og med at antallet forlag med arkiveringspolicy øker i Sherpa/Romeo. Lokalt informasjonsarbeid og institusjonell rutinebygging vil på kort sikt kunne øke den norske andelen av "Open Access"- artikler vesentlig.

Sigbjørn Hernes

Tabeller

Antall norske vitenskapelige artikler for årene 2005 og 2006: Status i Open Access

Tabell 1. Antall artikler, tidsskrifter, forfatterandeler og publiseringspoeng fordelt på fargekoder

	Totalt	Green	%	Blue	%	Yellow	%	White	%	Registrert	%	Tomt	%
Antall tidsskrifter	4302	1646	38	181	4	843	20	215	5	720	17	697	16
Antall artikler	19070	6727	35	2383	12	3507	18	1380	7	2285	12	2778	15
Antall forfatterandeler	10033	3089	31	1433	14	1673	17	577	6	1217	12	2038	20
Antall publpoeng	14103	4656	33	2134	15	2520	18	913	6	1504	11	2370	17

Tabell 2. Antall tidsskriftsartikler (2005 og 2006) fordelt på fagområde

	Totalt	Green	%	Blue	%	Yellow	%	White	%	Registrert	%	Tomt	%
Arkeologi og konservering	97	4	4	0	0	3	3	0	0	14	14	76	78
Arkitektur og design	41	4	10	0	0	9	22	0	0	14	34	14	34
Asiatiske og afrikanske studier	15	0	0	0	0	2	13	0	0	2	13	11	73
Biblioteks- og informasjonsvit.	134	54	40	0	0	13	10	7	5	21	16	39	29
Biologi	1836	606	33	289	16	496	27	13	1	331	18	101	6
Biomedisin	1660	612	37	157	9	468	28	130	8	138	8	155	9
Engelsk	35	1	3	1	3	4	11	0	0	3	9	26	74
Farmakologi og toksikologi	389	163	42	34	9	63	16	40	10	75	19	14	4
Filosofi	128	7	5	31	24	9	7	0	0	7	5	74	58
Fysikk	979	731	75	74	8	25	3	0	0	94	10	55	6
Geofag	1028	451	44	192	19	151	15	15	1	151	15	68	7
Geografi	222	47	21	0	0	88	40	0	0	42	19	45	20
Gresk og latin	41	1	2	0	0	0	0	0	0	4	10	36	88
Helse- og sosialfag	114	13	11	18	16	46	40	0	0	8	7	29	25
Helse- og sosialfag – Sykepleie	210	29	14	21	10	65	31	4	2	38	18	53	25
Helsevitenskap	686	199	29	32	5	221	32	30	4	108	16	96	14
Historie	194	7	4	40	21	42	22	0	0	16	8	89	46
Idrettsforskning	184	27	15	37	20	25	14	29	16	33	18	33	18
Informatikk	183	140	77	0	0	13	7	0	0	12	7	18	10
Kjemi	717	262	37	133	19	94	13	143	20	54	8	31	4
Kjønnsforskning	46	0	0	0	0	13	28	0	0	0	0	33	72
Kulturvitenskap	32	0	0	0	0	1	3	0	0	3	9	28	88
Kunsthistorie	23	0	0	13	57	5	22	0	0	0	0	5	22
Lingvistikk	97	17	18	8	8	15	15	0	0	25	26	32	33
Litteraturvitenskap	77	4	5	18	23	3	4	0	0	4	5	48	62
Matematikk	564	354	63	11	2	55	10	17	3	78	14	49	9
Medisinske fag	3214	1105	34	186	6	675	21	789	25	289	9	170	5
Medier og kommunikasjon	59	1	2	33	56	3	5	1	2	3	5	18	31
Musikkvitenskap	48	1	2	15	31	2	4	0	0	5	10	25	52
Nordisk	140	0	0	30	21	6	4	0	0	0	0	104	74
Odontologi	259	32	12	1	0	117	45	2	1	27	10	80	31
Pedagogikk og utdanning	483	65	13	126	26	84	17	0	0	30	6	168	35
Psykologi	476	145	30	7	1	138	29	12	3	143	30	31	7
Rettsvitenskap	322	18	6	158	49	19	6	0	0	0	0	111	34
Romansk	19	4	21	0	0	6	32	0	0	1	5	8	42

Samfunnsøkonomi	309	127	41	12	4	76	25	0	0	24	8	70	23
Slavisk-baltisk	41	2	5	0	0	1	2	0	0	3	7	35	85
Sosialantropologi	87	6	7	38	44	20	23	2	2	7	8	14	16
Sosiologi	124	11	9	30	24	35	28	0	0	10	8	38	31
Statsvitenskap	201	46	23	46	23	78	39	4	2	14	7	13	6
Teatervitenskap og drama	22	2	9	0	0	3	14	0	0	2	9	15	68
Teknologiske fag	2169	1167	54	266	12	128	6	118	5	251	12	239	11
Teologi og religionsvitenskap	249	9	4	88	35	23	9	4	2	13	5	112	45
Tverrfaglig humanistisk forskning	36	1	3	0	0	1	3	0	0	0	0	34	94
Tverrfaglig naturvitenskap	109	42	39	26	24	19	17	0	0	5	5	17	16
Tverrfaglig samfunnsforskning	174	6	3	99	57	10	6	0	0	10	6	49	28
Tysk og nederlandsk	31	2	6	0	0	0	0	0	0	5	16	24	77
Utviklingsstudier	27	12	44	0	0	13	48	0	0	1	4	1	4
Veterinærmedisin	241	48	20	69	29	29	12	0	0	95	39	0	0
Økonomisk-administrative fag	469	137	29	44	9	88	19	16	3	49	10	135	29
Ukjent	29	5	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	19070	6727	35	2383	12	3503	18	1376		2262		2769	